

- אלא אמר רבי יצחק: אמר קרא (דב' ל"ט כג, כה) קמה - לרבות כל בעלי קמה (רש"י בעלי קמה, העומדים בקומה בארץ וכל בכלל) אפשר שהכוונה שהצמח בקומה אף שהפירות באדמה).

והא אמרת קמה - קמה דמיחייבא בחלה (חזרנו לקושיה על הדין המיוחד לקמה היא תבואה החייבת בחלה) !
- הני מילי - מקמי דניתי חרמש (קודם להבאת דרשת חרמש שממנו למדנו שכל הנקטפים בחרמש הם בדין היתר אכילה לפועל, אז יכולת לדרוש ממלת קמה שמדובר בפרי החייב בחלה),
השתא דאתי חרמש - איתרבי ליה כל דבר חרמש (כל פרי הנקטף ע"י חרמש, כגון קטניות) ואף על גב דלא מיחייב בחלה.
קמה למה לי - לרבות כל בעלי קמה (וזה מרבה כל שאר הפירות). והשתא דנפקא לך (עכשו שיש הסבר לקטוף כל הפירות) מחרמש ומקמה, (דב' ל"ט כג, כה) **כִּי תִבֹא בְּכֶרֶם רְעֵךְ למה לי?**

- אמר רבא: להלכותיו. (להלכות הכתובות בברייתא) (הלכה א) כדתניא: (דב' ל"ט כג, כה) **כִּי תִבֹא**, נאמר כאן ביאה ונאמר להלן (דב' ל"ט כד, טו) **וְלֹא-תִבֹא עֲלֶיךָ הַשֶּׁמֶשׁ**, מה להלן (ב-כד, טו) בפועל הכתוב מדבר - אף כאן (ב-כג, כה) בפועל הכתוב מדבר.

(הלכה ב) (דב' ל"ט כג, כה) **בְּכֶרֶם רְעֵךְ** - ולא בכרם נכרי (שכרם נכרי יותר לפועל לתת לכליו בשעת קציר בנוסף לאכילה בשעת הקטיפה) . הניחא למאן דאמר גזל נכרי אסור - היינו דאיצטריך קרא למישרי פועל, אלא למאן דאמר גזל נכרי מותר - השתא גזילה מותר, פועל מיבעיא? (אם גזלת נכרי מותרת אז יותר גם לפועל העובד אצל נכרי לתת לתוך כליו)

(הלכה ג) - מוקים לה: (דב' ל"ט כג, כה) **בְּכֶרֶם רְעֵךְ** - ולא של הקדש (בכרם הקדש אף האכילה אסורה).

(הלכה ד) (דב' ל"ט כג, כה) **וְאֶכְלֶתְךָ** - ולא מוצץ (כי מרבה הפסד פירות),

(הלכה ה) **עֲנָבִים** - ולא ענבים (הפרי שקוטפים) ודבר אחר (רש"י לטבול ענבים במלח שיאכל הרבה) .

(הלכה ו) **כִּנְפֵשֶׁךָ** - כנפש של בעל הבית כך נפשו של פועל, מה **נִפְשֶׁךָ** - אוכל ופטור (מתרומות ומעשרות), אף נפשו של פועל - אוכל ופטור (מתרומות ומעשרות).

(הלכה ז) **שִׁבְעֶךָ** - ולא אכילה גסה,

(הלכה ח) (דב' ל"ט כג, כה) **וְאֵל-כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן** - בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית - ובשעה שאי אתה נותן לכליו של בעל הבית - אי אתה אוכל.

וְאֵל-כְּלִיךָ לֹא תִתֵּן נִפְקָא. (מקרא זה הוא יתר כי כבר נאמר בראש הפסוק שהותרה אכילה בלבד, לכן הוא נדרש על זמן שנותנים הפירות אל

כלי בעל הבית, ושבותו זמן יהיה היתר האכילה בפירות הנקצרים ונקטפים)

דברים כי-תצא נגכה - כו:

ס [כה] כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשה שבעה ואל-פליה לא תתן: ס
[כו] כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך: ס

(דב' ל"ח נגכה) כי תבא בכרם רעך – מהפך פשטא מונח זקף-קטן,

(דב' ל"ח נגכו) כי תבא בקמת רעך – מהפך פשטא מונח זקף-קטן,

(דב' ל"ח נגכה) כי תבא בכרם רעך – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב, להרחיב את מלת כרם ללמד על כל מיני העצים.

(דב' ל"ח נגכו) כי תבא בקמת רעך – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב, להרחיב את מלת קמה ללמד על כל מיני צמחים שאינם עצים.

אותה תבנית טעמים בשני המקראות העשויה לרמז (פתרון הגמרא בדרך לימוד של) **הצד השוה שבהן**: שכן דבר שגידולי קרקע ובשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו, אף כל דבר שגידולי קרקע בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו. (הגמרא מלמדת כאן על שעת גמר מלאכה כפי' תוס' במשנה שהצמחים אין צריכין עוד לקרקע) (אבל לימוד הזמן מגיע מסוף הפסוק **ואל-פליה לא תתן**)

(דב' ל"ח נגכה) בכרם רעך – המלים לימדו היתר אכילה בלבד בכרם רעך,

תבנית הטעמים **בכרם רעך** – מונח זקף-קטן, מלמדת שתי דרשות (א) איסור אכילה בכרם הקדש, (ב) היתר אכילה ונתינה לכלים בכרם נכרי

מפשוטות הגמרא משמע שמי שסובר שגזל גוי אסור דורש רעך ולא גוי (להיתר אכילה) ואין לו דרשה רעך ולא הקדש. ומכאן הקשו **הפפולא חריפתא ו-הלחם משנה על הרמב"ם הל' גזילה א**, הסובר שגזל גוי אסור ואם כן לכאורה דורש רעך ולא גוי, ובכל זאת הביא הדרשה רעך ולא הקדש.

אבל לפי תבנית הטעמים דורשים שתי דרשות מרעך, ואחת דרשת הגוי ואחת דרשת ההקדש .

(דב' ל"ח נגכה) ואכלת ענבים כנפשה – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה או הלכות, כאן כברייתא (הלכה ד) **(דב' ל"ח נגכה) ואכלת** - ולא מוצץ (כי מרבה הפסד פירות),

(הלכה ה) **ענבים** - ולא ענבים (הפרי שקוטפים) ודבר אחר (רש"י לטבול ענבים במלח שיאכל הרבה) .

(הלכה ו) **כנפשה** - כנפש של בעל הבית כך נפשו של פועל, מה **נפשה** - אוכל ופטור (מתרומות ומעשרות), אף נפשו של פועל - אוכל ופטור (מתרומות ומעשרות).

שבעה – אתנח, מגביל (הלכה ז) **שבעה** - ולא אכילה גסה,

ואל-פליה – טפחא (א) למרות שטעם טפחא הוא טעם מפריד, טפחא כאן בתפקיד פותח טפח לכלול את המלים **לא תתן** עם מלות **ואל-פליה** כדבר אחד

טפחא (ב) בתפקיד התפשטות האיסור אל הכתוב לפניו ללמד היתר אכילה בשעת עבודה רק בזמן הקטף **לא תתן** – מרכא – בתפקיד רבוי, סלוק – בתפקיד הגבלה. ביחד רבוי הגבלות

(א) הגבלת זמן היתר אכילה לזמן הקטף בלבד, **רלב"ג** - רוצה לומר: אך לכלי של בעל הבית; וזה עוד ממה שיוורה **שבראוי לתת לכלי הכתוב מדבר**, (ב) הגבלת האכילה רק מהפרי שקוטפים **רלב"ג** מגיד שבמה שהוא עושה הוא אוכל: בכרם - ענבים, בקמה - שבולים; **לא במה שאינו עושה**

(ג) רבוי הגבלת הכלים **רלב"ג** להזהירו שלא יתן לכלי ולא יתן לאחרים ... (ד) הגבלת תחילת האכילה **רלב"ג** ולזה יחוייב שיהיה עושה מלאכת בעלים קודם שיאכל, ...

הגמרא למדה בגזרה שווה

- אמר רבא: להלכותיו. (להלכות הכתובות בברייתא) (הלכה א) כדתינא: **(דב' ל"ח נגכה) כי תבא**, נאמר כאן ביאה ונאמר להלן **(דב' ל"ח נגכה) ולא-תבוא עליו השמש**, מה להלן (ב-כד, טו) בפועל הכתוב מדבר - אף כאן (ב-נגכה) בפועל הכתוב מדבר.

המקרא **(דב' ל"ח נגכו) ולא-תבוא עליו השמש** – דרגא מונח רביע, בעל תבנית שאחת מתפקידיה תיקון הקילקול שהתחיל בחטא אדם הראשון. פסוק זה מלמד על חובת תשלום שכר שכיר בזמן לפי התנאים שנקבעו או כפי דרשת התורה שבע"פ.

פסוק זה קשור לפסוק **(וי' קד' יט, ג) לא-תעשק שכיר**, ופי' **רש"י (וי' קד' יט, ג) לא-תעשק** - זה הכובש שכר שכיר (ראה **תו"כ קדושים פרשתא ב, ט**). וע"פ תו"כ הנ"ל הכובש שכר שכיר עובר בחמש לאו ואחד עשה והמונח רביע המרמז לכך נמצא ב-**(דב' תצא כד, ד) בתבנית הטעמים לקרא ולא-תבוא עליו השמש** – דרגא מונח רביע, כאשר הדרגא מקשר אלפניו **(דב' תצא כד, ד) לא-תעשק שכיר** אותו קרא כמו ב**(וי' קד' יט, ג)** (כעין היקש מזה לזה)

והעושק שכר שכיר נוטל נפשו – אולי כמו המרמה במידות שהוא כמו מודד שבשעת מדידה דומה לדיין כפי' רש"י ב-**(וי' קד' יט, ג)** גורם לחמשה דברים כפי שנלמד מפסוק בעל אותה תבנית טעמים **מאזני צדק אבני-צדק** – דרגא מונח רביע .
צדק אבני-צדק – מונח רביע, מרמז לפי' רש"י... גורם לחמשה דברים אמורים בדיין: מטמא את הארץ, ומחלל את השם, ומסלק את השכינה, ומפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם (ראה **תו"כ קדושים פרשתא ח פרק ח, ה**).

הגמרא למדה בגזרה שווה ממלת **(דב' תצא כד, ד) תבוא** למלת **(דב' ל"ח נגכה) תבא** שמדובר בפועל. ותורת כהנים למדה מ-**(וי' קד' יט, ג) לא-תעשק שכיר**, ופי' **רש"י (וי' קד' יט, ג) לא-תעשק** - זה (בעל הבית) הכובש שכר שכיר (הפועל). אפשר שיש ללמוד שגם הפועל לא יעשוק את בעל הבית בעובדו עמו כפי ההלכות שנדרשו ע"י הברייתא.

דברים כי-תצא כגכה - כו:

ס [כה] כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל-פליה לא תתן: ס
[כו] כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך: ס
רלב"ג

(כה-כו) **כי תבא בכרם רעך** - ראוי שתדע, שאין הרצון בזה שיבא שם בלא רשות בעלים, כי אין ראוי שיעשה כן, עם שהתורה תדבר במה שדרכו להיות כן, כמו שהתבאר בפרשים הכוללים. ולזה הוא מבואר שהרצון בזה - כשיבא שם לעשות מלאכת הבעלים, כמו העניין בשכיר. וכבר אמר כמו זה בזאת הפרשה גם בבהמות, שנאמר: "לא תחסום שור בדישו" (דב' כה,ד). ולפי שאמר **רעך** - למדנו שאם היה משל הקדש אין השכיר אוכל. **ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל-פליה לא תתן** - מגיד שבמה שהוא עושה הוא אוכל: בכרם - ענבים, בקמה - שבולים; לא במה שאינו עושה. **ואכלת ענבים** - ולא שימוץ אותם ולא שיתנם לאחר, ואפילו לבניו ולאשתו, שנאמר: **ואכלת**. ואמר גם כן: **ואל-פליה לא תתן** - להזהירו שלא יתן לכליו ולא יתן לאחרים, כי הכל הולך אל מקום אחד (ע"פ קה' ג,כ). והוא מבואר שאוכל מהם די שבעו, אך לא אכילה גסה, שנאמר: **כנפשוך שבעך**. ולפי ששנה המאמר בזה בכרם ובקמה, שהם גדולי קרקע ודברים שלא נגמרה מלאכתן, למדנו שאין הפועל אוכל בשעת מלאכה אלא מגדולי קרקע ודברים שלא נגמרה מלאכתן. ואין ראוי שנשפוט שהתורה לא התירה לשכיר זה אלא בתלוש, שהרי גם לבהמה הזהירה התורה מלחסום פיה מלאכול במה שתעשה בתלוש, כאמרו "לא תחסום שור בדישו" (דב' כה,ד). ומזה נלמד גם כן ביאור אלו הדברים הסתומים הנזכרים פה, והוא, שבשעת מלאכה הוא שהתיר זה, ולזה יחוייב שיהיה עושה מלאכת בעלים קודם שיאכל, והוא החלק הראשון שתחלקהו המלאכה ההיא בזה; כאלו תאמר שיבצור וימלא הסל מהענבים, קודם שיאכל מהענבים. **ואל-פליה לא תתן** - רוצה לומר: אך לכליו של בעל הבית; וזה עוד ממה שיורה שבראוי לתת לכלי הכתוב מדבר. ובאמרו **וחרמש לא תניף** - הורה גם כן שבראוי להניף עליו **חרמש** הכתוב מדבר. וראוי שתדע שלא ינהג זה הדין כי אם במי שהיו מעשיהם גמר מלאכה, כמו העניין בחריש ובקציר; אבל המנכש אינו אוכל כי אין מעשיו גמר מלאכה. ואמר **וחרמש לא תניף** - להעיד, שלא הותר לו לבטל ממלאכת הבעלים בהיותו על קמתו לצורך אכילתו השבלים, ויריס מפני זה **החרמש**; כי בעת שהוא קוצר אינו מניף **החרמש**, אבל הוא משפילו וכורע עצמו לקצור ומניע החרמש מימינו לשמאלו לקצור, או משמאלו לימינו אם היה אטר יד ימינו (ע"פ שו"ג, טו). אבל אינו מניף אותו אלא בשעה שהוא בטל ממלאכתו, וזה מבואר מעניין החרמש. וזה ממה שיחייב שיעשה הפועל זה בדרך שלא תבוטל מלאכת הבעלים. ואמר **וקטפת מלילות בידך** - לפי שמאלו השבלים לא יאכל האדם שיעור רב. והנה לא הותר לו לצוות לקלותן כדי שיהיו יותר נאותים לאכילה, כי לא התירה התורה אכילתם אלא כמו שהם, שנאמר **ואכלת ענבים**; ולזה תהיה אכילת המלילות כדמיון אכילת הענבים, שהוא כמו שהם.